

Ett skåp berättar

med hjälp av Arne Karlsson i Målerås

Det är jag som är
Arne Karlsson och vill
berätta om ett skåp
som jag skänkt till
Hembygdsföreningen
hösten 2015

Skåpet smälter väl in bland övriga allmogemöbler i Hembygdsgården.

Det har väl ännu inte fått sin rätta plats, men vi noterar ett årtal 1865 och några vackert målade initialer som tyder på att det är en bröllopsgåva.

Det är ett s.k. överskåp som ska hänga på väggen eller stå på något så att det kommer upp en bit. På bilden är det tillfälligt ställt på en kommod i Hembygdsgården.

Det är byggt av utsökt virke och fogat med träplugg och hornlim.

Vackert slitage och tidstypisk
färgsättning.

Bland snirklarna kan man
möjligen hitta CJJS som utläses
Carl Johan Johansson.

De konstnärliga bokstäverna kan tydas som S (G?) J D och bör utläsas Sofia Jonsdotter.

Carl "Kleren" Johansson föddes 1834 i Klereskruv och övertog arrendet efter sin far. Torpet låg under Orrefors men torparen fick göra sina dagsverken på Kollinge gård ca 5 km bort.

Sofia Jonsdotter föddes på Birgamålen vid Gillbonderydsjön. Birgamålen ligger i Älghults socken men det är närmare till Hälleberga kyrka. Man kan tänka sig att kyrkbacken var en tänkbar plats där de fick syn på varandra. Giftermålet mellan Kleren och Sofia ägde rum just 1865 vilket bekräftar vilket bröllop det gällde.

Vad kunde Kleren?

- Kleren hade en del egenskaper som passade bra i en pressad tillvaro. Han hade fantasi och förmåga att genomföra de idéer han fått i huvudet. Han odlade grönsaker, planterade fruktträd och bärbuskar. Han var inte främmande för att ta kontakter med folk som hade kunskaper. Han lärde sig att smida och byggde en egen smedja. Jag tror att åtminstone lås och gångjärn som behövdes till skåpet kom från den egna smedjan. Han smidde också bland annat liar, något som anses vara avancerat.
- Edmund Karlsson berättade att Kleren gav namn åt sina liar alltefter vilka egenskaper de hade. "I en stor björk hängde 17 nyslipade liar. Alla var smidda i den gamla smedjan som han byggt av bara gråsten. Jag minns några av namnen. Det var Kungen, Storsvassen, Blapiskan, Lille Govass och Döbasen."

Bilden är tagen långt efter att Kleren gått bort. Smedjan var ett spännande utflyktsmål.

Han lagade bössor åt sig själv och andra. När bössan var klar och skulle hämtas sa Kleren: "Först måste vi prova om den håller för en riktig smäll. Vi binner henne i gärsgården så ingen skadas om den skulle sprängas." En stadig plåt hängdes upp som måltavla. Skottet brann av och kulan gick rakt genom plåten. "Den spottar inte så dåligt", sa Kleren. "Nästa gång är det ingen fara att lägga den mot kinden."

Flottning och lön till julen

- Våren kom och det skulle flottas. I dammen vid Fröneskruv låg fullt med stockar, en del ovanligt grova, för grova för att gå igenom dammluckan vid utloppet till flottrännan. Förvaltaren och skogvaktaren visste sig ingen levande råd. Någon bland karlarna föreslog: "Jag tror nog att Kleren klarar detta bara vi ber honom."
- Budet gick och Kleren kom med nyvässade kilar av askträ. Snart var alla stockar kluvna och slank genom luckan och kunde flottas via Barkadammen till Orranässjön och vidare ner till brukssågen i Orrefors.
- Det var julafton och familjen hade det knapert. Kleren hade lön att fordra från bruket. Kleren anade att det skulle bli kärt att störa förvaltaren under julafton, men han hade en plan. "God Jul, förvaltaren. Jag skulle bara hämta mina inestående pengar." Förvaltaren Queckfeldt surnade till: "Vet hut på er! Det har jag inte tid med nu." Kleren hade noga tänkt ut sitt svar: "Nä, jag förstår det, men jag har tid och mat har jag med mig så jag sätter mig här och väntar tills julen gått över." Det dröjde inte lång stund förrän Kleren fått sina pengar.

Här sitter Kleren framför sitt vildvinsbevuxna hus i Klereskruv. På bilden sitter också hans hustru Sofia med Vivan i knäet. Bakom står barnbarnet Amanda, mor till Vivan.

Fritz Karlsson, min far, har snidat Kleren i trä. Mycket tyder på att fotot ovan varit förebild.

Kleren och Sofia fick fem barn: Ida, Gottfrid, Karl-Gustav, Hilda och Emma. De tre förstnämnda utvandrade till Amerika. År 1895 kom brevbäraren med brev från Amerika, poststämplat i Chicago. Det var familjens utvandrade barn som var avsändare.

Tillsammans med kamrater från Algutsboda hade de besökt en fotograf.

Stående från vänster: Okänd man bördig från Ekelid i Hälleberga. Stället låg till vänster vid infarten till Klerkeboda om man kommer från Gullaskruv. Det är min morfars äldre bror Karl Olsson uppfödd i Bönerås. Han byggde telegraf-ledningar kors och tvärs över Amerika. Okänd. Gottfrid, son till Kleren. Damen med huvudet framför Gottfrids axel är okänd men kan möjligen heta Jenny. Emma Olsson bördig från Bönerås. Gifte sig med en utvandrare från Algutsboda. Hennes dotter Elsie var i Hälleberga omkring 1950 och har lämnat uppgifterna om detta foto. Hon bodde hos oss och jag minns att hon talade ålderdomlig svenska, precis som man förr gjorde i Bönerås. Karl-Gustav, son till Kleren.

Främre raden från vänster: Ida, Klerens dotter blev gift Håkansson. Drev åkeri tillsammans med sin man. Övriga är okända men hade troligen någon koppling till Hälleberga eller Algutsboda.

Två av barnen stannade kvar i Sverige. En dotter Hilda gifte sig med Johan Karlsson och bosatte sig Smedjerås. De hade en dotter Amanda och fyra pojkar. Amanda är intressant särskilt för mig eftersom hon gifte sig med min farfar, Fritjof Karlsson på Ideholm.

Detta är Ideholm, en hållplats längs banan mellan Målerås och Kosta, som den uppfattades av Erik Cronholm, glasgravör på Kosta och därför en säker tecknare.

Fritiof Karlsson

Fritiof var både banvakt och föreståndare för anhalten Ideholm. Han var känd för att kunna tillverka prima nästan vattentäta träbottnastövlar som kunde säljas i trakten. När det behövdes kunde han rycka in som slaktare eller som rådgivare när det gällde bin. Om någon behövde hjälp med blanketter eller skrivelser så var det bara att titta in i väntsalen så var hjälpen nära.

Emma gifte sig med en annan Johan Karlsson som arbetade vid Kostajärnvägen. De fick fyra barn som är kända i Måleråstrakten: Viktor, Elin, Henning och Valdor. Den yngste, Valdor, bodde kvar i Målerås och var känd som en säker bildhuggare och möbelsnickare. En soffgrupp utan en oljemålning av Valdor står knappt att finna runt Hälleberga.

Carl "Kleren" Johansson avled 1913

Carl "Kleren" Johansson gick ur tiden 1913. Det blev auktion på alla tillhörigheter. Mekan Sofia fick ropa in sina egna kläder och annat hon behövde för sitt hushåll. Det fördes noga protokoll som rutinen var. Av detta har jag en något svåräst kopia.

Inledningen ger lite av den tidens byråkratspråk:

Auktionsprotokoll fört vid hållen utlyst frivillig auktion i Klereskruv den 26 september 1913, efter därstädes avlidne torparen Karl Johan Johansson på dennes efterlämnade löseegendom vilken försäljas för dödsbodelägarnas räkning på 3 månaders betalningsanstånd för känd och vederhäftig köpare.

Protokollet är uppdelat i fyra kolumner: Köparens hemvist, namn på köparen, föremål och sist klubbat pris.

Inrop

Änkan Sofia gjorde bl.a. följande inköp:

Föremål	Pris
Kokare	1,80
Stekpanna	1,15
Glas	0,10
Spann	0,25
2 lakan	1,80
2 lakan	4,40
1 bibel	1,00
1 dragsäng	2,00

Man ser spår efter Klerens verksamhet

Föremål	Pris
Slipsten	4,00
4 bikupor	2,00
9 liar	4,40
Smidesstäd	0,50
Skruvstycke	2,00

Bland kunderna märks:

Kund	Adress
F. Magnusson	Sävsjö
A. Fröjd	Lövsjömåla
Henell	Fröneskruv
K. Johansson	Aplaryd

Intressanta inköp:

Kund	Föremål	Pris
J. Karlsson, Målerås	Ko	45,00
J. Karlsson, Målerås	Kopparkittel	15,00
K. Erlandsson, Barkeström	Fickur	0,90
G. Olsson, Bönerås	Skåp	2,10

Det var alltså min morfar Gottfrid Olsson som köpte skåpet för 2,10. Som barn följde jag ofta med min mor Klara och hälsade på mormor och morfar i Bönerås. Jag fick åka i en säker sadel på mors cykel. I denna position fick jag se mitt livs första älg gå och beta i en mosskant. Mor hjälpte gärna sina föräldrar med sysslorna på torpet. Utflykten var en högtid för mig och skåpet var särskilt intressant. Mormor hade ställt in det i skafferiet för att kunna förvara en del särskilt ömtåliga varor. Där fanns till exempel en sockertopp i en särskild låda som förklarar mitt intresse. Sockret var ett massivt stycke format som en kon. Den var hård och krävde verktyg: kniv ,hammare och sockertång. Det var alltid intressant med någon sockersmula som lossnat.

När mina morföräldrar gått bort skulle boet delas. Det var många som tyckte att just jag borde ha skåpet som ett minne. Det var ungefär 1950. Nu finns det alltså för allmän beskådan i Hälleberga Hembygdsgård.

Arne Karlsson i februari 2016

Du hittar mer om Klerens släkt i
"Berättelsen om Emma" som finns på
DIGs hemsida.

Berit Strand i Bankeryd har skrivit om
Klerens barnbarn Emma.